

Ürdün 2013

Bilal Yıldırım

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi]

Özet

Bu makale, 2013 yılı içerisinde Ürdün'ün iç ve dış politikasında yaşanan gelişmeleri ele almakta ve bu gelişmeleri üç kategoriye ayırarak ülke içi, bölge içi ve uluslararası bağlamda analiz etmektedir. Bu amaçla, özellikle resmi ve bağımsız haber kaynaklarında yer alan, Ürdün'ün bölge içinden ve dışından ikili ülke ilişkilerine ve dış siyaset bağlamından etkilenen veya onu etkileyen ülke içi dengelere dair haberlerden yararlanılmıştır. Netice itibarıyla, yukarıda değinilen üç bağlam içerisinde gerçekleşen olaylar, neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilmekte ve Ürdün siyasetini anlamaya yönelik ülke içi ve yapısal unsurlar tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi ■ Reform ■ Ekonomi ■ Suriye ■ Mülteci ■ Yardım ■ Enerji ■ Arap Uyanışı ■ Filistin-İsrail Sorunu

Jordan 2013

Abstract

This article approaches the developments appeared in Jordan's both foreign and domestic policy throughout 2013, and analyses these developments separating them into three categories within the contexts of domestic, regional and international levels. Aiming at this, it exploits the news from official news agencies and independent media about bilateral relations with inside and outside the region and domestic political balances which have impacts on foreign relations or vice versa. As a result, events happening in above mentioned contexts are appraised in a cause-and-outcome relation and domestic and structural elements which lead us to understanding the policy of the country are identified.

Keywords: Democracy | Reform | Economy | Syria | Refugee | Aid | Energy | Arab Awakening | Palestine-Israel Problem

Giriş

Son dönemlerde oldukça hareketlenen Ortadoğu bölgesinin monarşiyle yönetilen bir ülkesi olan Ürdün, 2013 yılı içerisinde bir yandan bölgeye has kronikleşmiş diğer yandan da yeni yeni ortaya çıkan ve kronik bir hal alma potansiyeli taşıyan meydan okumalarla yüzleşmek zorunda kaldı. Bunlardan ilki bölgede barışın sağlanması açısından önemli bir husus olarak görülen Filistin-İsrail sorununun iki devletli çözüm temelinde giderilmesi, ikincisi Arap uyanışı ile ortaya çıkan demokratikleşme taleplerine verilecek cevap ve sonucusu da Suriye krizinin yarattığı güvenlik ve mülteci akının neden olduğu istikrar sorununun üstesinden nasıl gelineceğiydi. Ürdün siyaseti, yıl içinde, bu meydan okumalara doğrudan ve dolaylı cevaplar üretmeye çalıştı. Örneğin demokratik reformlar ve dışarıdan sağlanan askeri ve finansal destekler, doğrudan gerçekleşen çabaları temsil etmekteyken; ekonomik reformlar ve diğer ülkelerle çeşitli alanlarda gerçekleşen işbirlikleri ise dolaylı çabaları oluşturdu. Tüm bu çabaların, sürekli olarak yüzleşilen meydan okumalar karşısında siyasal, ekonomik ve toplumsal istikrarın, bir ölçüde de rejimin güçlenerek muhafazasını sağlamaya dönük olduğunu söylemek mümkündür. Bu bölümde, 2013 yılında Ürdün iç siyasetinde, bölge ülkeleriyle ve bölge dışındaki ülkelerle ilişkilerinde, siyasilerin karşılaştığı meydan okumalar ve çözüm arayışları belirli ölçüde ayrıntılandırılarak ortaya konacaktır.

Ürdün İç Siyaseti

Ürdün Genel Seçimleri

Ürdün için yeni yılın ilk ayını seçim süreci oluşturmuştur. 23 Ocak'ta yapılan seçimler öncesinde Başbakan Abdullah Ensar, Londra merkezli el-Hayat gazetesine yaptığı açıklamada seçime dair gerekli hazırlıkları yaptıklarını,

seçimin adil ve şeffaf bir biçimde gerçekleşeceğini söyledi. Ensar, emirlerini hükümetten alan güvenlik birimlerinin seçimlere hiçbir şekilde müdahale etmeyeceğini de belirtti. Ayrıca 2011 yılında yapılan anayasa değişikliğine uygun bir şekilde seçimin tüm aşamalarını izlemekle görevli olan Bağımsız Seçim Komisyonu'nun oynadığı hayati role de işaret etti. Müslüman Kardeşler'e ait İslami Hareket Cephesi'yle parlamento ilişkisine de değinen Ensar, söz konusu partinin saygıdeğer bir parti olduğunu ve hükümetin tüm partilerin muhalefet etme haklarını tanıdığını da sözlerine ekleyerek, ancak hiçbir partinin kararlarının kutsal olmadığını da vurguladı. Söz konusu partinin seçimleri boykot etme kararının hiç de demokratik olmadığını ve bu kararın arkasındaki mantığın hatalı olduğunu, çünkü İslamcıların azınlığın çoğunluğu yönetmesini istediğini sözlerine ekledi. Başbakan'a göre sorunların çözümü, demokrasinin ve parti kültürünün geliştirilmesi sayesinde hükümetleri kendisi oluşturan parlamentoları mümkün kılacak şekilde siyasi yaşamı geliştirmek olduğunu ifade etti.¹ Lakin henüz uluslararası standartlara uygun seçimler yapıl(a)mayan Ürdün'de, sandığa yansıyan görüşe ne kadar saygı duyulacağı da bir muamma teşkil etmektedir.

Ürdün'de 23 Ocakta yapılan genel seçim öncesinde Başbakan Ensar bu şekilde açıklamalarda bulunurken diğer yandan ise sokaklarda protesto gösterileri gerçekleşmekteydi. Göstericiler, seçimin mevcut düzende hiçbir değişiklik meydana getirmediği düşüncesiyle anayasada ve yeni kabul edilen seçim yasasında reform talebinde bulundular. Buna göre, Kralın parlamentoya dair mutlak yetkilerinden vazgeçmesi gereğini dile getiren göstericiler, ekonominin durumuna ve yolsuzluk iddialarına da tepkilerini gösterdiler. Müslüman Kardeşlerle irtibatlı muhaliflerin önde yer aldığı gösterilerde birçok sivil toplum kuruluşu da protestolara katılarak talepleri desteklediler. Geçen yıl, muhalefetin itirazına rağmen Ürdün Meclisi seçim kararı almıştı. Ekim 1947'de kurulan Meclis, bugüne dek 16 dönemin 12'sinde feshedilmişti.²

23 Ocakta gerçekleşen seçimlere, Müslüman Kardeşler başta olmak üzere Filistinliler ve muhafazakar kesimden seçmenler katılmayarak seçimi boykot etti. Bu ortamda seçimlere katılımın yüzde 50'nin altında olması beklenmekteydi. Seçimlerle ilgili bir açıklama yapan Başbakan Abdullah Ensar ise, seçimlerin "tarafsız ve şeffaf" bir şekilde gerçekleştiğini belirtti.³ Seçim sonrasında, katılım düzeyinin yüzde 56,5 olduğu açıklandı. Bu seçimi önemli kılan unsurlardan bir tanesi, Kral Abdullah'ın eleştirileri azaltmak amacıyla yeni Meclis'e başbakanı seçme hakkını vermiş olmasıydı. Buna rağmen dış politika ve güvenlik konularında Kral'ın yetkileri devam etmekteydi.⁴ Temsilciler Meclisi'ne seçilenlerin büyük çoğunluğunu kabile liderleri, rejim destekçileri ve bağımsız işadamları oluşturmaktaydı.⁵

Seçimin boykot edilmesinin nedeni ise, geçen yıl Temmuz ayında yeniden düzenlenen "tek aday, tek oy" seçim sistemiydi. Bu sistem nedeniyle İslami Çalışma Cephesi ve sol eğilimli Halk Birliği Partisi benzeri partiler seçimlere katılmama kararı aldılar. İki yönlü olan bu boykot, hem aday göstermemeyi hem de oy kullanmamayı kapsamaktaydı. Söz konusu seçim sistemi nede-

niyle partilerden aday gösterilememekte ve adaylar bağımsız bir şekilde seçimlere katılabilmekteydiler. Burada amacın herhangi bir görüşün mecliste çoğunluğu sağlamasına mani olmak olduğu düşünülmekteydi. Ülkede bu yıl itibarıyla kayıtlı 2,3 milyon seçmen bulunmaktaydı.⁶ Müslüman Kardeşler'in seçim protestosu 22 Şubat'ta da devam etmekteydi. Hüseyini Camii'nde toplanan göstericiler, nüfusun yüzde 70'inin yaşadığı kırsal kesimlerin şehirlerden daha avantajlı olduğu seçim sistemi dolayısıyla işadamları ve kabile liderlerinin Meclis'te hakim konumda olmalarını eleştirdiler.⁷

Yıl içinde Müslüman Kardeşler'in bir şekilde yer aldığı protesto ve eylemlere rağmen, örgüt üzerinde hareket etmelerini kısıtlayıcı bir önlem alınmadı. Örneğin Mısır 25 Aralıkta Müslüman Kardeşleri terörist ilan ederken, Ürdün hükümeti 28 Aralıkta yaptığı bir açıklamada, bu örgütü ne terörist bir örgüt ilan etmek ne de Ürdün'deki faaliyetleri yasaklamak üzere bir karar aldı. Böylece Müslüman Kardeşler, resmi bir örgüt ve meşru bir siyasi parti konumunu muhafaza etti.⁸

Kral Abdullah, seçim ve reform süreci ile ilgili olarak yaptığı bir açıklamada, ülkesinde gerçekleştirilen seçimleri bir "başarı" olarak niteledi. Kral'a göre, yeni bir parlamenter hükümet tecrübesi ortaya çıkarılmaktaydı ve bu insanların siyasi katılımı her defasında artırdığı şeffaf ve adil bir seçim ortamında gerçekleşmekteydi. Tedrici bir şekilde gerçekleşmekte olan reform sürecinin durmayacağını ifade eden Kral, söz konusu sürecin Ürdün toplumunun farklı kesimlerine ait fikirlerin tartışılması, uzlaştırılması ve birleştirilmesiyle belirleneceğini söyledi.⁹

Meclis seçimleriyle ilgili bir açıklama yapan Türkiye ise Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yaptığı açıklamada, sakin ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilen seçimler dolayısıyla memnuniyetini dile getirdi. Bunun yanı sıra, halkın beklentileri ve isteklerine uygun bir şekilde reformların gerçekleştirilmesini önemli bir aşama olarak gördüğünü ifade etti. Ayrıca, yeni Meclis'ten ve kurulacak olan hükümetten yapılacak olan siyasi ve ekonomik reformlar konusundaki beklentilerini ve bu süreçte gereken her türlü desteği vermeye hazır olduğunu da bildirdi.¹⁰

Yeni Hükümet

Seçimlerin ardından 9 Martta Kral'ın Abdullah Ensar'ı yeniden başbakan olarak atmasıyla yeni hükümetin kurulma süreci başlamıştır. IMF tarafından Ürdün için 2 milyar dolarlık fonun serbest bırakılması sağlayan politikaların destekçisi olan Ensar'ın yeniden atanması, ülkedeki farklı siyasetçiler tarafından olumlu karşılandı. İlk görevi IMF'nin kemer sıkma politikalarını yürürlüğe koymak olan hükümet, on sekiz bakanla birlikte 30 Martta Meclis'ten onay alarak kuruldu.¹¹ Ensar, hükümette İslami hareketten kimselere yer vermekten kaçınırken, en büyük muhalif grup olan İslami Hareket Cephesi'nden yapılan açıklamada da bu şartlar altında kendilerinin de böyle bir hükümette yer almayacakları bildirildi.¹²

Seçimlerle ve siyasi gelişmelerle veya dış politika ile ilgili protestolar, hükümetin kurulmasından sonraki süreçte de devam etti. Amerikan Başkânı Obama'nın ülkeye düzenlediği iki günlük ziyaret sırasında bazı gösteriler düzenlenmiştir. 23 Martta, ülkenin beş farklı şehrinde İslamcılar ve solcular tarafından düzenlenen gösterilerde Cuma namazı sonrasında bir araya gelen muhalifler, Abdullah Ensar'ın yeniden başbakan olarak görevlendirilmesini protesto ettiler. Göstericiler ayrıca, seçilmiş hükümetleri koruyan bir anayasa reformu da talep ettiler. "Halk seçilmiş hükümet istiyor" tezahüratlarıyla birlikte bir "milli kurtuluş hükümeti" çağrısında bulundular. Kimi gösterilerde ise, Amerika'nın ülkedeki büyükelçiliği aleyhine tezahüratlar gerçekleştirildi.¹³

2 Ağustos Cuma günü ise, Cuma namazı sonrasında binlerce kişiden oluşan bir grup, Mısır'daki darbeyi ve Ürdün hükümetini protesto etti. Hükümet protestoculara gözdağı verirken, protestocular da Mısır'daki darbeye destek veren ve darbe sonrasında ülkeyi ziyaret eden ilk devlet başkanı olan Kral Abdullah'a tepki gösterdiler.¹⁴

Protesto düzenleyenler arasında Filistinliler de bulunmaktaydı ve eylemlerinin gündemini Filistin meselesi oluşturmaktaydı. Ürdün'de yaşayan Filistinliler, 17 Mayıs Cuma günü Cuma namazı sonrasında, "Nakba"nın 65. yıldönümü dolayısıyla, başkent Amman'daki Hüseyin Camii'nin önünde bir araya gelerek "Filistin'e özgürlük" çağrısı yaptılar. Suriye'deki insani duruma da değinen göstericiler, bu ülkenin de kendileri için Filistin kadar önemli olduğunu ifade ettiler.¹⁵

Ekonomi ve Maddi Yardımlar

Ürdün, ülkeye yoğun bir şekilde göç eden Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve bir güvenlik açığı ortaya çıkmasını önlemek amacıyla, daha da önemlisi ekonomik bir kriz yaşamamak adına finansal kredilere ve maddi yardımlara ihtiyaç duymaktaydı. Ekonomik reformlar ve IMF ile ilişkiler de bu sürecin bir parçasını oluşturdu. Bu amaçla Ekonomi Bakanı Ümeyye Tukan, ABD Başkânı Obama'nın Mart ayında ülkeye gerçekleştirdiği ziyaret sırasında vaat edilen 200 milyon dolar ek yardımın hazineye aktarıldığını belirtti. Tukan, Haziran ayında yaptığı bir basın açıklamasında, ülkesinin bölgesel ve küresel ekonomik zorluklar karşısında ve ekonomik sorunları gidermek adına gereken reformları gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan dirence sahip olduğunu ifade etti.

Ürdün, ekonomik reformlar neticesinde bütçe açığının 2012 yılındaki yüzde 7,7'den bu yıl yüzde 5,2'ye indirmeyi hedeflemekte ve ihtiyaç hiss edilen alanların dışında sübvansiyonları kaldırmaya devam etmekteydi. Ülkenin stratejik konumu ve güvenlik vaat eden yapısı itibarıyla bölgedeki ekonomik cazibesini artırmak, ekonomik reformların bir diğer hedefiydi.¹⁶

Haziran ayında gerçekleşen bir olay, ülkenin sosyo-ekonomik yapısına dair fikir vermesi açısından önemliydi. İsmi verilmese de ülkedeki yetimhanelerde büyüdüğü belirtilen 35 yaşındaki bir Ürdün vatandaşı, Sosyal Kal-

kınma Bakanlığı'nın önünde, yetkililerle görüşme isteğinin reddedilmesinin ardından kendisini yakarak hayatına son verdi. Bakanlık'tan yapılan açıklamada şahsa yardım yapılmakta olduğu bildirilirken, Labour Watch'tan Sheereen Mazen ise yetimhanelerde yetişenlerin yeterli eğitim alamadıklarını, bu yüzden iş bulmakta ve hayatla mücadele etmekte zorlandıklarını ifade etti.¹⁷

Ekonomi Bakanı Ümeyye Tukan liderliğindeki Ürdünlü mali yetkililer, 16 Temmuz'da Washington'da IMF yetkilileri ile bir araya geldiler. Görüşmede, hükümetin ekonomik reform programı çerçevesinde uygulamakta olduğu mali reform planları gözden geçirildi. 2012 yılında başlayan program çerçevesinde 2 milyar dolarlık kredi sağlanmıştı. Görüşmelerin ardından yapılan açıklamada, IMF yetkililerinin Ürdün'e Eylül ayında yapacakları ziyarette gerçekleştirilecek incelemelerin ardından söz konusu kredinin üçüncü diliminin serbest bırakılabileceği bildirildi. 2015 yılına dek sürecek program çerçevesinde 258 milyon dolarlık ilk iki dilimin serbest bırakılmasının Ürdün'ün reformlar konusunda başarılı olduğunu gösterdiğini ifade eden Tukan, ülkesinde büyümenin ve sosyal istikrarın devam edeceğini sözlerine ekledi.¹⁸

Ekonomiye katkısı söz konusu olan yatırım temelli projelerde gerçekleştirilmekteydi. Bu amaçla hükümet, Ölü Deniz ile Kızıl Deniz'i birbirine bağlayarak Ürdün'e yıllık 100 milyon metreküp su sağlayacak olan projeyi 19 Ağustosta onayladı.¹⁹ Aynı zamanda Nükleer Düzenleme Komisyonu ise 130 milyon dolara mal olması ve 2016 yılında hizmete girmesi beklenen ilk nükleer araştırma reaktörünün inşasını onayladı.²⁰

21 Ağustos'a gelindiğinde ise yoksul kesime nakit transferi gerektiren IMF reformlarını gerçekleştirmek üzere 23 bakandan 14'ünü kapsayan bir kabine revizyonu gerçekleştirildi.²¹ IMF ise 12 Ekimde, ekonomik büyümeyi sağlamaya yönelik üç yıllık kredi programı kapsamında 258 milyon dolarlık üçüncü dilimi serbest bıraktığını açıkladı. Söz konusu kredi, devlet mülkiyetindeki elektrik şirketinin bütçe açığındaki hedefin, Suriye krizi dolayısıyla yakalanamamasına rağmen verildi.²²

Aralık ayında ise, IMF Ürdün misyonu şefi Kristina Kostial, GSMH'nin sadece yüzde 15'ini oluşturması dolayısıyla vergi gelirlerini artırmak için vergi muafiyetinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği çağrısında bulundu. IMF misyonu stand-by anlaşmasını üçüncü defa revize etmek için ülkeye geldiğinde yapılan bu açıklamada Kostial, Krallık'ta vergiden elde edilen gelirin uluslararası standartlara göre düşük olduğunu ve son beş yılda yüzde 5 oranında azaldığını ifade etti. Kostial ayrıca gelirler vergisiyle ilgili, eşitliği ve adaleti sağlayarak gelirleri artıracak bir yasa düzenlemesini destekleyeceklerini bildirdi. Bunun yanı sıra, 2014'e gelinceye dek ve Suriye krizinin etkilerini hafifletmek amacıyla mali konsolidasyonun, en başta planlanana nazaran yavaşlayacağını da ifade etti. Buna ilaveten yapısal mali politikalar geliştirmenin gelecek yıllar açısından taşıdığı önemi sözlerine ekledi.²³

Bölge Siyaseti

Ortadoğu'nun en sorunlu alanlarına komşu olan Ürdün'ün 2013 yılında bölgeye dair politikalarını büyük ölçüde bu yakınlık belirledi. Elbette ki Arap uyanışının aldığı seyir, özellikle Mısır'da gerçekleşen olaylarla birlikte düşünüldüğünde, bölgesel politikamızın seyrini önemli oranda etkilemekteydi. Sürecin başında ise Filistin, İsrail ve Suriye kaynaklı meseleler ve krizler, Ürdün'ün politikalarını belirlemeye başlamıştı. Ürdün Başbakanı Abdullah Ensar, Ocak ayında Londra merkezli el-Hayat gazetesine verdiği mülakatta, bağımsız bir Filistin devleti kurulmadıkça ve İsrail işgal ettiği topraklardan geri çekilmedikçe Filistin'le Ürdün arasında bir federasyon veya konfederasyon gerçekleştirilmenin mümkün olmadığını ifade etmekteydi. İsrail başbakanı Benyamin Netanyahu'nun Ürdün'e gerçekleştirdiği iddia edilen ve muhalefet tarafından İsrail seçimleri öncesinde parti programına dair bir destek olarak algılandığına yönelik ziyaretle ilgili bir soruya, Ensar, ziyaretin gerçekleştiğini söylemediğini fakat Netanyahu'nun Amman'a gerçekleştirdiği ziyaretin İsraili seçmenlerin kanaatlerini değiştirip kendisine oy verip vermediklerini merak ettiğini belirterek cevap verdi. Suriye'deki durum ile ilgili olarak da her türlü sürprize hazırlıklı olduklarını ve kendilerini kaygılandıran tek hususun ülke sınırları olduğunu söyledi. Suriye'den kaçan Filistinli mültecilerin Ürdün'e kabul edilmemesini ise Filistinlileri ülkelerinden eden İsrail'in sorumluluklarından muaf tutulmak istendiği ve "İsrail'in sorunlarını Ürdün çözmeyecek" sözleriyle savundu. Ayrıca, Suudi Arabistan'ın kendilerini desteklemeye devam ettiği ve Katar'la ilişkilerinin de normal olduğunu belirterek, mevcut durumda bir değişiklik olmadığını söyledi.²⁴

Bölgesel Aktörlerle İlişkiler

Bu bağlamda Ürdün'den yapılan yılın ilk bölgesel ziyaretlerinden birisi, Ürdün Kamu İşleri ve Konut Bakanı Yahya Kisbi tarafından 8 Ocakta Filistin'e gerçekleştirildi. Söz konusu ziyaretinde Filistinli mevkidaşı Gonaim'le bir araya gelen Kisbi, eş güdümlü ve işbirliğini artırmanın yollarını incelediklerini belirtti. Bu ziyarette taraflar, konut ve inşaat sektöründe işbirliğinin yanı sıra uzman değişimini de kapsayan bir dizi anlaşma imzalamayı kararlaştırmışlardı.²⁵

Yılın başında Ürdün'e gerçekleşen ilk bölgesel ziyaret ise Bahreyn'dendi. Bahreyn Prensi Salman bin Hamad el-Halife, 12 Ocakta Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah'la bir araya gelerek iki krallık arasındaki tarihi bağlara değinerek ikili ilişkileri ve bölge meselelerini ele aldılar.

Ürdün için Filistin sorunu hem iç hem de bölgesel bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bölge ülkeleriyle ilişkilerinde bu sorun sık sık gündeme gelmektedir. Mısır Cumhurbaşkanı Mursi'nin Kral'ı telefonla arayarak gerçekleştirdiği görüşmede bu konu ele alınmış; Mursi, Filistinli taraflar arasında uzlaşımın sağlanmasına ve barış müzakerelerinin yeniden başlamasına yönelik sarf ettikleri çabalar hakkında bilgi vermiştir. İki lider, aynı zamanda

bölgedeki gelişmeleri ve ikili ilişkileri her alanda geliştirmenin yöntemlerini de görüştüler. Aynı gün Kral, Amerikalı senatör Bill Nelson ile Ortadoğu'daki son gelişmeleri ve ikili ilişkileri güçlendirmenin yollarını görüştüler.²⁶

29 Ocakta Bahreyn'e bir ziyaret gerçekleştiren Kral Abdullah, Kral Hamad bin İsa el-Halife ile bir araya gelerek, iki ülkenin çıkarlarına da hizmet edecek biçimde işbirliğini güçlendirmeye olan bağlılıklarının altını çizdiler. el-Halife, Kral Abdullah'ı ülkesinde gerçekleşen seçimler dolayısıyla da kutladı. İki lider ayrıca, Suriye sorununa kuşatıcı bir çözüm ve Ürdün'ün Suriyeli mültecilere sağladığı insani yardım için uluslararası destek çağrısında bulundular. Bunun yanı sıra, Riyad'da düzenlenen üçüncü Arap Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Zirvesi'nin sonuçlarını da değerlendiren ikili, bu sonuçlara istinaden pan-Arap ekonomik bütünleşmesini desteklemeye olan ihtiyacı da vurguladı.²⁷

Başbakan Abdullah Ensar, 25 Şubat'ta Mısır'ın Şura Meclisi Başkanı Ahmed Fehmi ve beraberindeki heyeti kabul etti. Görüşmelerde ikili işbirliğini artırmanın yolları ele alınmıştır.²⁸ Abdullah ve Fehmi, özellikle Suriye'deki durum olmak üzere bölgedeki son gelişmeleri istişare ettiler. Görüşmede ayrıca, Kral, Filistin halkını meşru haklarını elde etme ve kendi bağımsız devletlerini kurma mücadelelerinde desteklemek gerektiğini vurguladı.²⁹

27 Şubat'ta ise Suudi İçişleri Bakanlığından bir heyet Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Ürdün İçişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Semih Macali'yle bir araya geldi. Söz konusu ziyaretin amacı, Ürdün tarafından suçla mücadelede uygulanan yöntemler hakkında bildi edinmekti.³⁰

Mart ayının ilk haftasında Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştiren Ürdün Kralı Abdullah, Çankaya Köşkü'nde Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından karşılandı. Ziyarette baş başa ve heyetler arası görüşmeler gerçekleştirildi.³¹ Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ve Ürdünlü mevkidaşı Nasır Cude'nin de dahil olduğu ziyaret programında Cumhurbaşkanı Gül, Ürdün Kralı'na TAİ tesislerini gezdirdi. TAİ, Ürdün Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait 17 adet F-16 uçağı modernize etmişti.³² Söz konusu ziyarette, ekonomi ve ticaret alanlarındaki ikili ilişkilerin yanı sıra bölge meseleleri ve buna dair işbirliği imkanları da ele alındı. Bunun yanı sıra Kral, 900 milyon dolara ulaşan iki ülke arasındaki ticaretin artırılmasına dair fırsatlara dikkati çekti. Kral ayrıca, Türk ekonomisinin küresel ölçekli başarılarından da övgüyle bahsetti ve örnek alınması gerektiğini belirtti.³³ Mayıs ayında Ürdün'e bir ziyaret düzenleyen Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı ise bir yandan "Fatih Projesi"ni tanıtırken diğer yandan da eğitim alanında işbirliği ve Türkçe ile Arapçanın karşılıklı olarak yaygınlaştırılması hususlarında Ürdünlü yetkililerle fikir teatisinde bulundu.³⁴

Ürdün, bölge ülkeleriyle ilişkilerini hem birebir temaslar üzerinden hem de bölgesel oluşumlar aracılığıyla canlı tutmaya gayret etmekteydi. Bu çalışmalar bağlamında ülkede gerçekleşen siyasi reformlar sık sık gündeme gelmekte, ya Ürdün tarafı reform sürecinden bahsetmekte ya da muhataplarınca övgüler almaktaydı. Bu nedenle 24. Arap Zirvesi dolayısıyla 25 Martta

Katar'a giden Kral Abdullah, el-Şark el-Avsat gazetesine verdiği mülakatta, iki ülke arasındaki ilişkilerden ve Şeyh Hamad bin Halife el-Sani ile bu ilişkileri geliştirmeye yönelik görüşmelerinden bahsetti. Ülkesinde gerçekleştirilen reformlara da değinen Kral, söz konusu reformların amacının demokrasiyi güçlendirmek olduğunu vurguladı. Bu reformların hedefinin, meclisin üyelerinin siyasi parti mensupları arasından seçilmesi ve çoğunluğu temsil eden koalisyonların hükümeti kurma görevini üstlenmesi olduğunu da sözlerine ekledi. Zirve'nin, olağanüstü dönemlerden geçmekte olan Arapların, sürecin olumsuzluklarından etkilenmemesi için ihtiyaç duyulan yoğun çaba ve işbirliği için bir imkan olduğunu ifade eden Kral enerji, su, çevre ve kirlilik, fakirlik, işsizlik ve kalkınma benzeri alanlarda işbirliğini mümkün kılacak mekanizmaların oluşturulması hususunda iyimser olduğunu söyledi.

Kral Abdullah, Haziran ayında Katar'a kısa bir ziyaret daha gerçekleştirerek yeni Emir Şeyh Tamim bin Hamad el-Sani'yi tebrik etti. Ziyarette, Şeyh Tamim'e ülkesinin gelişmesi, modernleşmesi ve zenginleşmesi hususunda iyi dileklerini ilettiler. Bunun yanı sıra, ikili ilişkileri ortak çıkarları artırmak, Arap ve İslam işbirliğini güçlendirmek adına geliştirmekte istekliliğini sözlerine ekledi.

Bölgeden bir diğer ziyaret, Yemen Başbakanı Muhammed Basendva tarafından 30 Nisanda gerçekleştirildi. Başbakan Ensar'la bir araya gelen Basendva arasında gerçekleşen görüşmede ikili ilişkilerin yanı sıra özellikle yüksek eğitim ve tıp turizmi alanlarında daha fazla işbirliği imkanları ele alındı. Ensar, ülkesinin Yemen'in güvenliği ve istikrarına olan bağlılığını ifade ederken Basendva ise Ürdün ordusunun profesyonelliğine ve Ürdün'ün ülkesinin yapılandırılmasına olan katkısına dair teşekkürlerini ilettiler.³⁵

Ürdün ile Türkiye arasında karşılıklı olarak gerçekleşen ziyaretlerde ve yapılan görüşmelerde bölgenin kronikleşen meseleleriyle ikili ilişkiler ele alınmaktaydı. Bu amaçla Ahmet Davutoğlu'nun 10 Mayıs'ta Ürdün'ü ziyareti sırasında kendisi de Türkiye'yi ziyaret eden Başbakan Ensar, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le bir araya geldi. İki taraf, Suriye'de barışçıl ve diplomatik bir çözümün yanı sıra bölge meselelerini ele aldılar. Ziyarette ayrıca, iki ülke arasındaki ticari ve siyasi işbirliğini artırmanın imkanları da değerlendirildi. Ensar, ülkesine dönüşünde Davutoğlu ile bir araya gelerek tarihi ve güçlü bağlara binaen bütün meselelerde eş güdümlü ve karşılıklı istişare içerisinde hareket etme ihtiyacının altını çizdiler.³⁶

Ülkenin Enerji Yoğun Gündemi

Ürdün, enerji ihtiyacını petrol ve doğalgaz ithalatı ile karşılamakta, özellikle de elektrik enerjisini Mısır'dan sağladığı doğalgaz ile üretmekteydi. Dolayısıyla söz konusu doğalgaz tedariki ülke ekonomisi açısından stratejik önemi haiz bir durum arz etmekteydi. Lakin Mısır'da yaşanan 3 Temmuz askeri darbe süreci sonrasında, Mısır'dan Ürdün'e doğalgaz sağlanan gaz hattı, el-Aris kentinde düzenlenen bombalı saldırının ardından kullanılamaz hale geldi ve

gaz akışı Mısır tarafından kesildi.³⁷ Mısır'dan sağlanan gazın Ürdün için önemi, elektrik enerjisinin yüzde 80'inin buradan elde edilmesinden kaynaklanmaktaydı. Bu saldırının ardından yetkililer tarafından yapılan ilk açıklamalar, hattın kısa bir süre içinde tekrar kullanılacağı yönündeydi.³⁸ 20 Ağustos'a gelindiğinde doğalgaz kesintisiyle ilgili Mısır tarafından yapılan açıklamada ise Ürdün'ün 3 Temmuz sonrası ülkelerine verdiği desteğin karşılığı olarak uygun fiyatlarda gaz akışının devam edeceğini belirtmekle yetiniliyordu. Mısır'daki darbe sonrasında, darbe muhalifleri tarafından, İsrail'in yanı sıra gaz akışının kesilmesinin istendiği bir diğer ülke Ürdün'dü ve faili meçhul saldırıların arkasında da bu tepkiler bulunmaktaydı.³⁹

Takvimler 20 Eylül'ü gösterdiğinde ise gaz akışı hala sağlanamamaktaydı. Enerji ihtiyacını dizel yakıtla sağlamak zorunda kalan Ürdün için bu durumun maliyeti, kesintilerin yılsonuna kadar devam etmesi durumunda 320 milyon dolar olarak hesaplanmaktaydı. Bu durumun kritik yanı ise, sayıları 500 bini aşan Suriyeli mültecilerin enerji maliyetinin 90 milyon dolar olmasıydı. Dolayısıyla bu durum Ürdün'ün uzun vadeli enerji planlarında bir etki doğurdu. Öyle ki Enerji Bakanı Muhammed Hamid, mevcut durum dolayısıyla, enerji üretimindeki yerli payın yüzde 3'ten 2020 yılına dek yüzde 40'a çıkarılmasını hedeflediklerini belirtti. Bunun yanı sıra Türkiye, Suudi Arabistan ve Irak ile enerji işbirliğini artırmak istediklerini de ifade etti.⁴⁰

Ürdün'ün 3 Temmuz sonrası Mısır'la ilişkilerini belirleyen tek husus elbette ki doğalgaz kesintisi değildi. Bir yandan ülkesindeki siyasi reform ve demokrasinin tedrici bir şekilde de olsa gelişiminden övgüyle bahseden, hatta bu sürecin devam edeceğini vurgulayan Kral Abdullah, bu tavırla çelişir bir şekilde Mısır'daki darbe sonrası oluşturulan yönetimle hızlı bir şekilde ilişkiler geliştirmekten de geri kalmadı. 14 Temmuzda, Mısır'ın darbe sonrası geçici cumhurbaşkanı olan Adli Mansur ile bir araya gelen Dışişleri Bakanı Nasır Cude, Kral Abdullah'ın Mısır ve halkına olan desteğini ilettiler. Ürdün tarafı, Mısır'ın bölgesel ve uluslararası düzeyde tarihi rolünü yeniden üstleneceğini ümit ettiklerini belirtti. Kahire ziyareti sırasında Arap Birliği Genel Sekreteri Nebi el-Arabi ile de bir araya gelen Cude, bölgesel meselelerin yanı sıra İsrail'le Filistin arasındaki barış müzakerelerini ve Amerikan Dışişleri Bakanı John Kerry'nin bu süreçteki çabalarını ele aldı.⁴¹ Darbe sonrası bir Arap lider tarafından yapılan ilk ziyaret olan Kral Abdullah'ın Mısır ziyareti ise, 20 Temmuzda gerçekleşti.⁴²

5 Ekimde Mısır Başbakanı Hazım Biblavi'nin Ürdün'e yaptığı ziyarette kendisi ile bir araya gelen Başbakan Abdullah Ensar ise doğalgaz meselesini tekrar gündeme getirdi. Görüşmenin sonunda iki lider, Ürdün-Mısır Ortak Komitesi'ni toplamayı kararlaştırdılar.⁴³ O dönem Savunma Bakanı görevini yürüten Sisi ile de bir araya gelen Ensar, birbirlerine destek vermeye devam edeceklerini ve ikili ilişkilerini daha fazla geliştireceklerini ifade ettiler.⁴⁴ Adli Mansur'un 8 Ekimdeki Ürdün ziyaretinde ise Kral Abdullah, ekonomi başta olmak üzere çeşitli alanlarda bölgesel ve küresel düzeyde işbirliği imkânlarına odaklanmak ihtiyacından bahsetti.⁴⁵

Doğalgaz konusunda yeni bir işbirliği teklifi ise Katar'dan geldi. Katar'ın Ürdün Büyükelçisi Zaid bin Said ile bir araya gelen Enerji Bakanı Muhammed Hamid, enerji alanında işbirliğini geliştirmenin yollarını görüştüler. Katar tarafı, Ürdün'ün gaz ihtiyacının bir kısmını karşılayabileceğini ifade etti. Ayrıca Katarlı yatırımcıları da bu alanda yatırım yapmaya davet ettiler. Büyükelçi, Katar enerji bakanının Hamid'i ülkesini ziyarete ve meseleyi daha detaylı bir şekilde müzakere etmeye yönelik davetini de ilettiler.⁴⁶

Enerji kaynakları ile ilgili önemli bir gelişme de yılsonunda Irak ile yaşandı. Aralık ayında, Irak hükümeti, projelendirilmiş tüm petrol boru hatlarının inşasına onay verdi. Bu hatlar, Irak'ın Basra şehriden Ürdün'deki Akabe Limanı'na dek petrol taşınmasını sağlayacaktı. Başbakan Ensar, mecliste yaptığı konuşmada, Irak tarafının tüm planlarının elinde hazır olduğunu ve yeni yıldan itibaren uygulamaya geçeceklerini ifade etti. İki tarafın da üzerinde anlaşmaya vardığı proje, Ürdün'e günlük 120.000 varil petrol sağlayacak ve Akabe Limanı üzerinden Irak'ın ham petrolünü varış yerlerine ulaştıracaktı. Ayrıca Irak, Akabe Limanı'nda günlük 850.000 varil kapasiteli petrol tankları inşasını da gerçekleştirecekti.⁴⁷

Suriye Meselesi

Suriye krizi, Ürdün dış politikasında yıl içinde önemli bir yere sahip olageldi. Zira söz konusu kriz, bir yandan mülteci sorunu üzerinden ülkenin toplumsal yapısını ve istikrarını etkilerken diğer yandan Suriye'de savaşan taraflar nedeniyle, mülteci sorunuyla birlikte ülkede güvenlik açığına sebep olmaktadır. Yine söz konusu bu kriz, ülke ekonomisi üzerinden de bölge ülkeleriyle ve uluslararası toplumun diğer üyeleriyle ilişkileri etkileyecek denli sonuçlar doğurmaktaydı. Ürdün, çok sayıda mültecinin kaldığı ve yıl içerisinde yenilerinin eklendiği mülteci kamplarına ev sahipliği yapmaktaydı. Bu kamplar hem kamp içerisindeki ihtiyacın karşılanması hem de kamp dışıyla etkileşiminin, ülkenin ekonomik ve toplumsal istikrarının olumsuz yönde etkilenmesinin önüne geçilmesi gereği dolayısıyla yöneticilerin en önemli meşguliyet alanını oluştura geldi.

Örneğin Suriyeli mültecilerin Ürdün'de kaldıkları Zatari mülteci kampını Ocak ayında sel vurdu ve felaket sırasında birçok çadır yıkıldı. Bunun üzerine infiale kapılan mülteciler kamptaki yardım görevlilerine saldırdı.⁴⁸ Şubat ayında ise mültecilerin kendi aralarında çıkardığı bir kavgada mülteciler ve güvenlik görevlileri yaralandı. Doksan bin kişilik kampta yetersiz koşullar içinde yaşayan mültecilerin bu durumu,⁴⁹ çıkan olayların nedenini açıklamaktadır. Nisan ayında bu durum, kamp koşullarından şikâyet eden mültecilerin polise taş atmalarının ardından sekiz Suriyelinin tutuklanmasına neden olmuştur.⁵⁰

Ürdün Suriyeli mülteciler konusunda Batılı ülkelerden yoğun destek görmektedir. Norveç Dışişleri Bakan Yardımcısı Torgeir Larsen'le bir araya gelen Dışişleri Bakanı Cude, Suriye krizi ve barış süreci başta olmak üzere bölge-

deki gelişmeleri değerlendirdiler. Cude, Ocak ayı itibarıyla sayıları 200 bini bulan Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçlarını gidermek hususunda Ürdün hükümetinin üstlendiği sorumluluğa değindi ve ağır kış koşullarında mültecilere yardım etmek için daha fazla destek gerektiğine işaret etti. Bakan ayrıca, Suriye’de akan kanı ve şiddeti durduracak, aynı zamanda Suriye halkının krizin üstesinden gelmesini sağlayan bir geçiş dönemini mümkün kılacak ivedi ve barışçıl bir çözüm çağrısında bulundu.⁵¹ Ocak ayında açıkladığı 21 milyon pound insani yardımla İngiltere de Suriyeli mülteciler konusunda Ürdün’e destek sağlayanlar arasındaki yerini aldı. Söz konusu yardım kıtlık kıyafetleri, gıda ve tıbbi desteği kapsamaktaydı.⁵² İngiltere, Eylül ayında 30,8 milyon pound daha yardım yapılacağını açıkladı.⁵³

İlginç bir şekilde İran da Suriye krizindeki konumu dolayısıyla Ürdün’e, en azından sözlü de olsa destek veren ülkeler arasında yerini aldı. İran’ın Amman büyükelçiliğinde gerçekleştirilen bir basın konferansında konuşan İran Dışişleri Bakan Yardımcısı Hüseyin Emir-Abdullahian, Ürdün’ün Suriye’de siyasi ve barışçıl bir çözüm çağrısından övgüyle bahsetti. İranlı yetkili ayrıca bu vesileyle gerçekleştirdiği ziyaretin aynı zamanda iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine dair imkanların ele alınmasına yönelik olduğunu belirtti.⁵⁴

7 Mayıs’ta Ürdün’e bir ziyaret gerçekleştiren İran Dışişleri Bakanı Ali Abdullah Salih ise Cumhurbaşkanı Ahmedinejad’ın mektubunu Kral Abdullah’a sundu. Kral’ın yanı sıra Başbakan Ensar ve Dışişleri Bakanı Cude ile de bir araya gelen Salih’in ziyareti esnasında Ürdün tarafı, Suriye krizinin kendileri üzerindeki olumsuz etkisine değindi ve her şeye rağmen Suriye’nin güveninde uçuşa yasak veya tampon bir bölge taleplerinin olmadığını belirtti. Salih ise Esad’ın düşüşünün ardından Suriye’de oluşacak güç boşluğu dolayısıyla bölgenin daha güvenli bir yer haline gelmeyeceğini ve sadece Suriyeliler tarafından benimsenen bir siyasi çözümü destekleyebileceklerini belirtti. Ziyaret sırasında ayrıca, Suriyeli muhaliflere yönelik askeri eğitim kamplarının varlığını yalanlayan Cude, ülkesinde sadece dost ülkelerle yürütülen eğitim programlarının var olduğunu ve bunların da devam ettiğini belirtti.⁵⁵

İran’la görüşmelerin ardından ve Kral Abdullah’ın Rusya ziyareti öncesi, Suriye muhalefetine yapılan askeri silah ve eğitim desteği ile ilgili iddialar, Ürdün hükümeti için Suriye krizinin bir başka boyutunu oluşturmaktaydı. Hükümet kanadından, Ürdün’ün Suriye krizi ile ilgili konumuna dair yapılan bir açıklama, bu konuda yapılan çelişkili haberleri yalanlayarak Ürdün’ün ne Suriye rejimini ne de yabancı askeri güçlerle işbirliği içerisinde askeri eğitim vererek Suriye muhalefetine desteklemediğini, aksine “tarafsız” bir konumda olduğunu belirtmekteydi. Kral Abdullah, Şubat ayında gerçekleştirdiği Rusya ziyaretinde de Rus Devlet Başkanı Vladimir Putin’le bu konuyu görüştü ve her iki lider de söz konusu krize, ülkenin birliğini ve toprak bütünlüğünü garanti edecek ve aynı zamanda halkın acılarını dindirecek kapsamlı bir siyasi çözüm bulmanın önemini vurguladı.⁵⁶

Suriye krizinin mülteciler dolayısıyla ülkeye ekonomik etkilerine gelince, bunun iki yönlü olduğunu belirtmek gerekir. Bir yandan mültecilerin ihtiyaç-

larının karşılanması için yapılan harcamaların diğer yandan da uluslararası toplumdaki hem bu ihtiyaçların karşılanması hem de ülkenin bir güvenlik zafiyeti yaşamaması amacıyla yapılan maddi katkıların aynı anda söz konusu olmasıdır. Suriye'den kaçan mültecilerin önemli bir kısmının tercih ettiği ülke olan Ürdün'e bu durumun maliyeti, yetkililerin ifadelerine göre oldukça ağır olmaktadır; zira Şubat-Mart aylarında 419 bin civarında olan mültecilerin sayısı,⁵⁷ yılsonu gelmeden 500 bini geçmiştir. Kral Abdullah, Obama'nın Mart ayında düzenlediği ziyaret sırasında birlikte gerçekleştirdikleri bir basın toplantısında, mültecilerin ülkeye yıllık maliyetininin 550 milyon dolar olduğunu açıklamaktaydı. Bu nedenle ABD, Ürdün'e yıllık olarak yapılan yardımı Mart ayında Obama'nın ziyareti esnasında 200 milyon ve Temmuz ayında ise 340 milyon dolar artıracaklarını açıkladı. Böylece yıllık toplam yardım 1 milyar dolara yaklaşacaktır. Bu son yardım artışının ilginç tarafı ise 3 Temmuz'da gerçekleşen darbenin ardından Kral Abdullah'ın Mısır'a yaptığı günü birlik ziyaretten sonra gelmiş olmasıdır. Mali yardımın yanı sıra, ABD Ürdün'ü Suriye konusunda diplomatik ve askeri olarak da desteklemekte, Obama'nın yanı sıra Dışişleri Bakanı Kerry'nin bölgeye yönelik sık sık gerçekleşen ziyaretlerinde Ürdün'le görüş alışverişinde bulunulmaktaydı.⁵⁸ Dünya Bankası da sayıları yarım milyonu bulan mülteciler konusunda Ürdün'e yardım etmek için 150 milyon dolarlık krediyi 20 Temmuz'da onayladı.⁵⁹

Amerikan yönetimi, Nisan ayında iki yüz kadar askeri planlama uzmanını bir yandan Suriyeli mültecilere yardım dağıtımını koordine etmeleri diğer yandan da Suriye'ye yapılacak olası bir askeri müdahaleye dair planlar gerçekleştirmeleri amacıyla Ürdün'e göndermişti. Bu ilk askeri konuşlandırmaydı ve Amerikan Savunma Bakanı Chuck Hagel tarafından Suriye'ye yönelik askeri müdahalenin potansiyel bir adımı olarak değerlendirilmişti.⁶⁰

Bunun bir adım ötesini ise ABD'yle birlikte Avrupa ve bölgeden on sekiz ülkenin, Ürdün'de Haziran ayında dev bir tatbikat gerçekleştirmeleri oluşturdu. Akabe Körfezi'nde yapılan tatbikatta savaş gemileri ve F-16'lar katıldı. ABD'nin bölgenin güvenliğini sağlamaya yönelik bir faaliyet olarak tanımladığı bu tatbikatta sekiz bin asker deniz ve karada operasyonlar düzenledi. Bu tatbikatın ilginç tarafı ise, 20 Haziranda sona erdikten sonra, ABD'ye ait 12 ila 20 adet F-16'nın ve patriot füzelerinin Ürdün'den çekilmeyecek olmasıydı. Bunun yanı sıra Amerikan ve İngiliz basınlarında yer aldığı şekliyle, üç yüz Amerikan ve üç yüz elli İngiliz askerinin Ürdün'e gönderilerek Suriye sınırına konuşlandırılacak olmasıydı. Söz konusu tatbikat sırasında, Suriyeli muhaliflerin silah almak konusunda Amerikan askerleri ile irtibata geçtiği de iddialar arasında yer aldı.⁶¹

Körfez İşbirliği Teşkilatı da Suriyeli mülteciler dolayısıyla içinde bulunduğu durumu değerlendirerek Ürdün'e destekte bulunma kararı aldı. Bahreyn Dışişleri Bakanı Şeyh Halid bin Ahmed el-Halife, Amman'da Kral Abdullah ve Başbakan Nasır Cude ile bir araya geldiği görüşmede, Körfez ülkelerinin Ürdün'e beş yıllık kalkınmasını desteklemek amacıyla 5 milyar dolar hibe yapacaklarını açıkladı. Görüşmede ayrıca, Körfez ülkeleri ile Ürdün'ün güvenlikleri ve istikrarları arasındaki karşılıklı ilişkiye de değinildi.⁶²

3 Mayıs'a gelindiğinde BM Güvenlik Konseyi'nin Ürdün'deki Suriyeli mültecilerin kamplarına yönelik bir inceleme kararı, Çin ve Rusya tarafından veto edildi. Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, planı Suriye'ye olası bir askeri müdahalenin hazırlığı olarak değerlendirirken, Ürdün'ün BM'deki büyükelçisi Prens Zeid el-Hüseyin ülkelerin büyükelçilerine, mülteci sorununun ülkenin istikrarını olumsuz şekilde etkilediğini söylemekteydi.⁶³

Türkiye'den Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, 10 Mayıs'ta Suriye meselesini istişare etmek üzere Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette başta mevkidaşı Cude ile temaslarda bulunarak, bu ülkedeki durumu ve siyasi çözüme yönelik kat edilen mesafeyi değerlendirdi. "Eli kana bulaşmış rejim unsurlarının" Suriye'nin geleceğinde yeri olmaması gerektiği hususunda hemfikir olan ikili, 2012 yılında ulaşılan Cenevre mutabakatında öngörülen Suriye geçiş yönetiminin yürütme yetkisini eksiksiz bir şekilde elinde bulunduran ve karşılıklı rızaya dayanan bir niteliğe sahip olması noktasında mutabakat içerisinde olduklarını da belirttiler. Ortadoğu barış sürecini de ele alan ikili, özellikle Filistinli taraflar arasındaki uzlaşımın ivedilikle gerçekleşmesi beklentisini dile getirdiler.⁶⁴

Suriye Halkının Dostları çekirdek grubunun 22 Mayıs'ta Ürdün'de bir araya gelişinin öncesinde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Barack Obama Washington'da buluşmuş ve Uluslararası Cenevre Konferansı'nın ikincisiyle ilgili hazırlıklar konusunda önceliklerini belirlemişlerdi. Amman'da gerçekleştirilen toplantıda Türkiye'den Ahmet Davutoğlu ve ABD'den John Kerry'nin yanı sıra Birleşik Arap Emirlikleri, Fransa, İngiltere, İtalya, Katar, Mısır ve Suudi Arabistan yer aldılar. Toplantıda, geçiş yönetiminin niteliği ve geçiş sürecine dair takvimle ilgili kararlılığın vurgulanması beklenmekteydi.⁶⁵

Mayıs ayında Suriye krizi ile ilgili yaşanan bir başka gelişme ise Suriyeli mültecilerin ülkenin kuzeyinden gayri resmi şekilde giriş yaptıkları dört geçiş noktasından geçişlerin engellenmesi ve sadece Cabir'deki resmi sınır kapısı açık bırakılması oldu. Gayri resmi geçiş noktalarından bin kadar Suriyeliyi geri çeviren Ürdün, bu politikasında, sayıları yarım milyona yaklaşan mültecilerle ilgili kaynak ve güvenlik sorunlarını neden olarak göstermekteydi.⁶⁶

Suriye'de İslamcı muhaliflerle birlikte savaşan Ürdünlüler, Suriye sorununun bir başka boyutunu oluşturmaktaydı. Temmuz ayında bu savaşçıların sayısı 700 civarındaydı ve bu ayda öldürülen yedi kişiyle birlikte Suriye'de can veren Ürdünlülerin sayısı kırk beşe yükselmmişti.⁶⁷

Suriye'yle alakalı olarak yaşanan güvenlik krizinin bir başka tezahürü ise Suriye sınırında iki Ürdün askerinin 13 Aralıkta, Ürdün'de yasaklanan cihatçı bir harekete mensup Selefilere tarafından vurulması teşkil etmekteydi. Bu olaydan yargılanan altı Selefî, askeri mahkeme tarafından hapse mahkum edildi. Söz konusu kişiler, savaşmak için Suriye'ye geçmek üzereyken fark edilince askerlerle çatışmaya girmişti.⁶⁸

Filistin Meselesi

Filistin meselesi de Ürdün'ün bölgesel ve küresel aktörlerle ikili ilişkilerinde muhakkak ele alınan önemli bir dış politika konusunu teşkil etmekteydi. Ürdün'ün bu meseleye yaklaşımı, iki devletli çözüm temelinde Filistinli ve İsraili aktörler arasında, özellikle Amerikan Dışişleri Bakanı John Kerry'nin çabaları doğrultusunda barış müzakerelerinin yeniden başlatılması doğrultusunda oldu. Ürdün, her iki taraftan da müzakerelerin karşılıklı anlayış içerisinde istikrarlı bir şekilde sürdürülmesini ve başarıyla nihayete erdirilmesini beklemekteydi. Ürdün bunun yanı sıra, birçok diplomatik görüşmede İsrail'in tek başına keyfi hareket etmekten men edilmesi gerektiğini de dile getirmekteydi. Bu amaçla Ürdünlü yetkililer, uluslararası toplumun birçok aktörünün yanı sıra Kerry ve Filistinli aktörlerle sık sık bir araya gelip istişareler gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Suriye krizinin ortaya çıkması ve bölgenin birçok sorunu gibi kronik bir hal almaya başlaması, özellikle Ürdün için Filistin meselesini daha farklı bir niteliğe bürümekteydi.

Bu doğrultuda Ürdün Dışişleri Bakanı Nasır Cude, Ocak ayında BM'nin Ortadoğu barış sürecinden sorumlu büyükelçisi Robert Serry ile bir araya gelerek, barış sürecini yeniden başlatmaya dair son durumu görüştüler ve Filistin-İsrail barış görüşmelerindeki tıkanıklığı sonlandırmanın önemini vurguladılar. Cude, taraflara baskenti Doğu Kudüs olan bir Filistin devletinin kurulmasını ve İsrail'le yan yana, barış ve güvenlik içinde yaşamasını mümkün kılacak doğrudan müzakerelere başlamaları çağrısında bulundu. Cude ayrıca, Ortadoğu Dörtlüsü'nün barış sürecinin ilerlemesindeki rolüne de değinerek, Ürdün'ün eşgüdüm ve istişareye dair yükümlülüklerine olan bağlılığını vurguladı.⁶⁹

Kral Abdullah, yine Ocak ayında Hamas lideri Halid Meşal'le başkent Amman'da bir araya geldi. Filistin'deki milli uzlaşımın ana gündem konusu olduğu belirtilen görüşmede, Suriye krizi ve Suriye'de yaşayan yüz binlerce Filistinli mültecinin kaderi de dahil bölgesel meselelerin de ele alınması beklenmekteydi. Büroları 1999 yılında kapatılan İslamcı direniş grubunun Amman'a geri dönüşünün ise masaya yatırılması beklenmemekteydi. Kral Abdullah ile Halid Meşal arasındaki bu buluşma, son bir yıl içerisindeki üçüncü buluşmaydı ve Kraliyet yönetimi ile Hamas arasındaki ilişkilerin ısınmaya başladığı bir süreçte gerçekleşmekteydi. Katar aracılığıyla 2012 yılında Hamas ve Ürdün, el-Fetih'le Hamas arasında bir uzlaşma anlaşması uygulamaya dair görüşmeler gerçekleştirilecekti. Bu süreçte Amman, birçok Hamas liderinin de yeniden ülkesinde yerleşmesine müsaade etti.⁷⁰ Görüşme sonrasında yapılan açıklamalar, bu hususların yanı sıra İsrail ve Amerikan seçimleri sonrasında Filistin meselesinin geleceğinin de ele alındığını ortaya koydu. Meşal yaptığı basın açıklamasında, belirlenen bir zaman dilimi içerisinde gelecek aylarda hükümet, FKÖ, seçimler, kamusal özgürlükler ve toplumsal uzlaşma üzere beş konunun inceleneceğini belirtti. Filistin ve Ürdün'den müteşekkil bir konfederasyonun ise ihtimal dahilinde olmadığını sözlerine ekledi.⁷¹

Bu arada, Mahmud Abbas 31 Martta Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah ile bir araya gelerek Ortadoğu barış sürecine yeni bir ivme kazandırmanın yolları üzerinde görüştüler. Obama'nın Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyaretin de değerlendirildiği görüşmede, sürecin ilerlemesine ve bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına engel olan İsrail'e karşı nasıl bir politika izlenmesi gerektiği üzerinde istişarede bulunuldu.⁷²

Dışişleri Bakanı Nasır Cude, 6 Nisanda, Ürdün'e Kudüs'ün yasal savunma hakkını veren ve yakın zamanda imzalanan Kudüs anlaşmasının, iddia edildiği üzere gizli bir gündeminin olmadığı açıklamasını yaptı. Haşimilerin, Müslüman ve Hristiyanlara ait kutsal mekanları korumaya göntüllü olduklarını ve durumun İsrail'le 1994'te gerçekleştirilen barış antlaşmasında da yer aldığını belirten Cude, Kral Abdullah'ın Kudüs'ün kutsal mekanlarının muhafızı rolünü ortaya koyan söz konusu anlaşmanın, Ürdün'ün tarihi sorumluluklarını pekiştirdiğini belirtti. Cude ayrıca, Kudüs anlaşmasının, ilk olarak 1924 yılında Kudüslüleri ile Mekke Şerifi Hüseyin arasında imzalanan anlaşmanın yenilenmesi anlamına geldiğini de ifade etti. Cude konuşmasının bundan sonraki kısmında, Suriye ve Filistin meseleleriyle ilgili Ürdün'ün politikalarına değindi.⁷³

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, 28 Ağustos'ta Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştirdi. Kral Abdullah'la bir araya gelen Abbas, Filistin'le İsrail arasında başlayan barış görüşmeleri hakkında Kral'a bilgi verdi. Mahmud Abbas, gazetecilere, yakın müttefikleri olan Ürdün'le barış görüşmeleri hakkında görüş alışverişinde bulduklarını, bunun yanı sıra Arap ve Ortadoğu ülkelerinde yaşanan olumsuzlukları ele aldıklarını belirtti. Açıklamalarda dikkati çeken bir başka husus ise, İsrail'in barış görüşmelerine rağmen Filistin'e bir hava saldırısı başlatma ihtimaliydi. Bu konuyla ilgili olarak Abbas, ABD'li yetkililerin İsrail tarafı ile sürekli irtibat halinde olduklarını belirterek, böyle bir ihtimali yalanlamadığı gibi ABD'nin İsrail'e engel olduğunu da ima etmekteydi.⁷⁴

Bölge Dışı Siyaset

Ürdün'ün bölge dışındaki ülkelerle ilişkilerinde de yine bölgenin etkisi ön plana çıkmaktaydı. Burada özellikle üç neden ortaya koymak mümkün: birincisi, Filistin meselesi ve Filistin-İsrail barış müzakerelerinin geleceği; ikincisi, Suriye krizi ve bölgenin istikrarı; üçüncüsü ise Arap uyanışı sonrası bölgedeki durumun belirsizliği. Bu sonuncusu, ülke içi muhalefeti memnun etmese de Ürdün'de demokratik reformlar şeklinde tebarüz etmekteydi ve hemen hemen tüm ziyaretlerde dile getirilmekteydi. Lakin Ürdün, bu ülkelerle bölge siyasetinin yanı sıra ikili ilişkileri ve işbirliği imkanlarını da değerlendirmekteydi. Öyle ki bu amaçla Ürdün, hem devletlerle hem de uluslararası örgüt ve kurumlarla yoğun temaslarda bulundu.

Batıyla İlişkiler

Ürdün'e bölge dışından yapılan ziyaretlerden ilki, AB Ortadoğu Barış Süreci özel temsilcisi Andreas Reinicke tarafından gerçekleştirildi. 9 Ocakta ülkeyi ziyaret eden Reinicke, yetkililerle bir araya gelerek barış sürecini canlandırmanın ve tarafları müzakere masasına getirmenin yollarını görüşeceklerini ifade etti. İki yıldır bölgeyi etkisi altına alan "Arap Baharı"na rağmen Filistin-İsrail sorununun bölge insanın acılarını dindirmek adına çözülmesi gereken sorunlardan biri olmaya devam ettiğini belirten Reinicke, bu sorunun sadece bölgesel bir mesele değil, aynı zamanda küresel barışa etki eden uluslararası bir mesele olduğunu da belirtti. Bu bağlam içerisinde AB'nin, 2002 yılında Beyrut'ta Arap liderler tarafından ittifakla kabul edilen Barış İnisiyatifi'ni tartışmanın zamanının geldiğine inandığını da sözlerine ekledi.⁷⁵ Bir başka ziyaret ise yine Batı'dan, İngiltere tarafından gerçekleştirildi. Enerji üretimi Ürdün siyasetinde önemli bir yere sahipti ve kimi ülkelerle ikili ilişkilerin önemli gündem maddelerinden birini teşkil etmekteydi. Bu nedenle, enerji sektörü uzmanlarından oluşan İngiliz delegasyonu, Ürdün Atom Enerjisi Komisyonu ve ilgili diğer kurumların yetkilileriyle görüşmek üzere Ürdün'e geldiler. İngiliz Büyükelçi Peter Millett, Ürdün'ün enerji sektörünü geliştirecek uzmanlık ve yeteneğe İngiltere'nin sahip olduğunu belirtti.⁷⁶

Bir diğer konu ise elbette ki finansal kaynakların sağlanmasıyla ilgiliydi. Başbakan Ensar, 17 Martta Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Başkanı Suma Çakrabarti ile Amman'da bir araya geldi ve banka ile Krallık arasındaki işbirliğini güçlendirmenin yollarını görüştüler. Çakrabarti'nin iki günlük ziyareti, bankanın Ürdün'de resmi olarak faaliyete geçmesinin ardından gerçekleşti. Söz konusu ziyaretin amacı, Suriyeli mültecilerin sebep olduğu ekonomik maliyet dolayısıyla yatırımlarını gerçekleştirmekte zorlanan Ürdün'ün ihtiyaç duyduğu kaynağı sağlamaktır. Banka finans sektörü, enerji verimliliği, özel sektör ve altyapı yatırımlarının finansmanına odaklanmaktadır.⁷⁷

İkili işbirliği ve Ürdün'deki demokratik reformlar açısından önemli bir ziyaret, Macaristan Başbakanı Viktor Orban tarafından 18 Martta gerçekleştirildi. Konuk başbakan, Kral Abdullah ile bir araya geldi ve bu ziyarette, iktisadi ve teknik alanlarda işbirliğine dair bir anlaşma, enerji alanında işbirliğine dair bir mutabakat metni ve son olarak da eğitim ve bilim alanında bir işbirliği programı imzalandı. Kral Abdullah, Macaristan'la turizm, tarım ve su gibi alanlarda işbirliğini güçlendirmenin, nükleer enerjide uzmanlık paylaşımını artırmanın ve bunların yanı sıra Orta ve Doğu Avrupa'nın demokratikleşme çabalarından yararlanmanın imkanlarını vurguladı.⁷⁸

ABD Başkanı Barack Obama da 23 Martta Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah'la bir araya geldi. Obama, ziyareti esnasında önemli açıklamalarda bulundu. Ülkede gerçekleştirilen siyasi reformlar dolayısıyla halkın siyasi katılımının artırılmasından ve parlamenter hükümetin güçlendirilmesinden övgüyle bahsetti. Ürdün'ün her zaman yanında olacaklarını ve destek vermeye devam edeceklerini belirten Obama, Ürdün'ün sorumlulukla-

rının farkında olduklarını ifade etti. Filistin-İsrail meselesiyle ilgili olarak yapılması gereken daha çok şeyin olduğunu söyleyen ABD başkanı, barış sürecinin ilerlemesi ve bunun için de tarafların sorumluluklarının farkında olması gerektiğini sözlerine ekledi. Ayrıca, Ürdün'ün bölge meselelerinde aktif bir tutum aldığını ve sorunların çözümünde anahtar bir konumda olduğunu belirtti. Ziyarete Suriye meselesi ve bunun Ürdün üzerindeki etkileri de ele alındı.⁷⁹

Kral Abdullah ise Nisan ayında ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi. 25 Nisan'da Kongre liderleriyle görüşen Kral'ın ziyaretinde gündemi, Ortadoğu'daki gelişmeler ve iki ülke arasındaki ilişkiler oluşturdu. Suriye sorunu dolayısıyla ülkesinin içinde bulunduğu durumu anlatan Kral, akan kanı ve mülteci göçünü durduracak siyasi bir çözümün aciliyeti üzerinde durdu. Bunun yanı sıra Kral, ülkesindeki reformları anlattı ve bu süreç sonunda bir model olmak istediklerini belirtti.⁸⁰ 26 Nisan'da ise Başkan Obama ile bir araya gelen Kral, ikili ilişkilerin yanı sıra Ortadoğu barış süreci ve Suriye krizini etraflı bir şekilde değerlendirerek, tarafların birbirlerine yaptığı mali destek ve diplomatik işbirliği konusunda minnettarlıklarını belirttiler.⁸¹

Amerika kıtasından bir diğer ziyaret ise, Kanada'dan geldi. Kanada Dışişleri Bakanı John Baird, 31 Martta Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah'la bir araya geldi. İkili arasında gerçekleşen görüşmede iki ülke arasındaki bağlar ve bu bağları artırmanın yolları, Suriye başta olmak üzere bölge meseleleri, bunların yanı sıra iki devletli ve 1967 sınırlarına dayanan bir çözüm temelinde Filistin-İsrail meselesine kuşatıcı çözümler bulunması hususlarında istişareler gerçekleştirildi. Ziyarete ayrıca, Kanada Dışişleri Bakanı, Ürdün'e acil insani ve güvenlik ihtiyaçları için 13 milyon dolar yardım yapma sözü verdi.⁸²

Suriye'deki iç savaş nedeniyle ortaya çıkan otorite boşluğu, Suriye üzerinden bölgenin el-Kaide tarzı silahlı örgütlerin eylemlerine daha açık hale gelmesine neden oldu. Bu durumdan etkilenen ve güvenlik tehdidi hisseden ülkelerden bir tanesi de Ürdün oldu. Ürdün, Suriye'deki otorite boşluğundan istifade eden kimi gruplar dolayısıyla güvenlik endişesi taşıyıp bunlarla mücadele ederken, diğer yandan el-Kaide'nin önemli isimlerine karşı da tedbirler almakta ve belirli eylemlerde bulunmaktadır. Bu amaçla Ürdün 24 Nisan'da İngiltere ile, el-Kaide lideri Usame bin Ladin'in Avrupa'daki bağlantısı olan Ebu Katada'nın Ürdün'e teslimine yönelik karşılıklı işbirliği anlaşması imzaladı. Anlaşma, 2001 yılından beri defaatle hapse girip çıkan Katada'nın, işkence ile elde edilmiş delillere istinaden Ürdün'de yeniden yargılanmasının önüne geçmekte ve Katada'nın bu koşullar altında Ürdün'e teslimini sağlamaktaydı.⁸³ 7 Temmuzda Ürdün'e teslim edilen Katada, Ürdün'de 1999 yılında giyabında yapılan yargılamada ömür boyu hapse mahkum edilmişti.⁸⁴

Öyle ki bu durum bölge dışından ülkelerin Ürdün'e yaklaşımlarını da etkilemekteydi. Bunun yansımalarından bir tanesi, Norveç Dışişleri Bakanlığı'nın Suudi Arabistan'la birlikte Ürdün'deki büyükelçiliklerini, terör örgütlerinden gelecek güvenlik tehditlerine karşı halka kapatma kararı vermesi oldu. Aynı gerekçelerden kaynaklanan benzer bir durum, daha önce Yemen'de ABD, İngiltere ve Fransa'nın büyükelçiliklerini kapatmasıyla yaşanmıştı.⁸⁵

Kral Abdullah, Haziran ayında İngiltere'ye gerçekleştirdiği ziyarette, ülkenin ve bölgenin sorunlarının çözümü adına dünya güçleriyle işbirliği yapmaya devam edeceğinin söyledi. Suriye'deki durumun çözümünü ise siyasi bir geçişle mümkün gördüklerini belirtti. Filistin meselesine de değinen Kral, iki devletli çözüm politikalarını burada da yineledi. Ülkesindeki siyasi reformları da ele alan Kral Abdullah, bu amaçla anayasada değişiklikler yapıldığını, Bağımsız Seçim Komisyonu ve Anayasa Mahkemesi'nin kurulduğunu sözlerine ekledi.⁸⁶

Uluslararası arenada Ürdün için önemli gelişmelerden bir tanesi de BM Güvenlik Konseyi ile ilgili olarak yaşandı. Suudi Arabistan'ın seçilmesine rağmen reddettiği 2014-15 dönemi BM Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine 178 oyla Ürdün seçildi. Arabistan; Suriye ve Filistin-İsrail sorunlarında etkisiz kaldığı gerekçesiyle üyeliği protesto ederek Konsey'e katılmayacağını açıklamıştı.⁸⁷

Asya Ülkeleriyle İlişkiler

Afganistan Dışişleri Bakanı Zalmay Resul, 16 Haziranda Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştirdi. Afgan Dışişleri Bakanı, ziyareti esnasında Abdullah Ensar ve Nasır Cude ile bir araya geldi. Görüşmelerde, ikili ilişkileri güçlendirmenin yanı sıra, Ürdün'ün Afganistan'a eğitim, sağlık ve su idaresi konusunda yapacağı yardımlar ele alındı.⁸⁸ Ülkeye gelen turist sayısını artırmak için ise ekim ayından itibaren Doğu Avrupa ülkelerinden tarifersiz uçak seferlerinin düzenleneceği açıklaması yapıldı. Burada amaç, turist sayısındaki düşüşe son vermek ve Mısır, İsrail ve Türkiye'ye gelen yıllık 2,5 milyon turist sayısından pay alabilmektir.⁸⁹

Ürdün, Doğu Asya'nın iki önemli ülkesi olan Çin ve Japonya ile de ikili ilişkilerine önem vermiş ve bu amaçla yıl içinde çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiştir. 4 Temmuzda Çin'den gelen askeri bir heyet, General Ahmed Ayad ile buluştu ve güvenlik uzmanlığı alanı başta olmak üzere ikili işbirliğini artırmayı hedeflediklerini belirtti.⁹⁰ 25 Temmuz'da ise Japon Dışişleri Bakanı Fumio Kişida ülkeye bir ziyaret gerçekleştirdi. Kral Abdullah, iki ülke arasında özellikle enerji ve sanayi alanında işbirliğini artırmanın önemine değindi. Ayrıca, Ortadoğu Barış Sürecinde Ürdün'ün verdiği destekten dolayı memnuniyetini dile getirdi. Ziyaret sırasında ayrıca Japonya, Ürdün, Filistin ve İsrail'den bakanların katıldığı Barış ve Refah Koridoru inisiyatifinin 4'üncü toplantısı gerçekleşti. İnisiyatif, Japonya'nın İsraililerin ve Filistinlilerin bir arada ve refah içerisinde yaşamalarını destekleyen çabalarının bir neticesiydi.⁹¹ Ziyarete ayrıca Suriye ve mülteciler sorunu da ele alındı ve Japonya'nın Ürdün'e parasal yardımları söz konusu oldu.⁹²

Kral Abdullah, 15 Eylülde Çin'e bir ziyaret gerçekleştirdi ve ülkenin yatırımcıları ile turistlerini kendi ülkesine gelmek konusunda etkilemek, bunun yanı sıra Çin'in belediyeçilik tecrübelerinden istifade etmek istediklerini belirtti. Çin'le yakın bir stratejik ortaklık kurmaya niyetli olduklarını belirten

Kral, her alanda ikili ilişkileri de gelişmeyi tasarladıklarını ifade etti. Bunun yanı sıra Kral, ülkesindeki ve bölgesindeki gelişmeleri özetledi.⁹³ Kral, Çin'in Şangay şehri bizzat gezerek, endüstriyel projeler konusunda gözlemlerde bulundu ve ülkesinde de kalkınma alanları inşa etmek üzere Çin'in tecrübelerinden istifade etme imkanını değerlendirdi. Ayrıca kendi ülkesindeki yatırım ortamının imkanlarından, eğitilmiş ve nitelikli beşeri kaynaklardan, bunların yanı sıra ülkenin Asya, Afrika ve Avrupa arasında bir köprü oluşundan bahsederek yatırımcılar için sunulabilecek fırsatları ortaya koydu.⁹⁴ Kral aynı zamanda Pekin'de Ürdün-Çin İş Forumu'nun da açılışını yaptı.⁹⁵ Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ile de bir araya gelen Kral Abdullah, Ortadoğu'daki siyasi durumun yanı sıra Filistin-İsrail meselesinde iki devletli çözümü gerçekleştirme çabaları ve Suriye krizi gibi hususları da değerlendirdi. Ayrıca iyi düzeydeki ikili ilişkileri daha da geliştirmenin yolları üzerinde durdu. Cinping ise, Ürdün'deki siyasi reform sürecinden övgüyle bahsetti ve Ürdün'deki istikrarın ülkesi için önemli olduğuna değindi.⁹⁶

Rusya ile İlişkiler

Bölge meselelerinin ve özellikle Suriye krizinin Ürdün için görüşmeyi kaçınılmaz hale getirdiği ülkelerden bir tanesi de Rusya olmuş, bu amaçla yıl içinde karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiştir. 19 Ağustos'ta Rusya'ya gerçekleştirdiği ziyarette Dışişleri Bakanı Nasır Cude, Rus mevkidaşı Sergey Lavrov ile bir araya geldi. Görüşmede Filistin-İsrail müzakerelerindeki son gelişmeler ve taraflara verilecek destek ele alındı. Cude, bağımsız bir Filistin devletinin ulusal çıkarları arasında olduğunu ifade etti. Lavrov da meseleyi aynı şekilde gördüklerini belirtti. Bunun yanı sıra iki bakan, Mısır'ın güvenliğini ve istikrarını, ayrıca krizin derinleşmemesi gereğini görüştüler. Suriye meselesine de değinen Cude, ülkesinin siyasi bir çözüm için çağrı yapmaya devam ettiğini, krizin tüm Suriye vatandaşlarına güvenlik sağlayacak ve Suriye'nin toprak bütünlüğünü muhafaza edecek şekilde çözülmesi gerektiği sözlerine ekledi.⁹⁷ Rusya'dan iade-i ziyaret, 6 Kasım'da yapıldı. Tarım Bakanı Nikolay Fedorov'un Ürdün ziyaretinde, ikili ilişkilerden ve bölgesel meselelerde eşgüdüm ve işbirliği içinde hareket etme niyetlerinden bahsedildi. Ayrıca, ortak bir iş komitesi oluşturarak ticaret ve yatırım ilişkilerini güçlendirmek hususunda görüş birliği olduğu da ifade edildi.⁹⁸

Sonuç

2013 yılı, Ürdün yönetimi açısından oldukça kritik geçen bir dönem oldu. Bunun nedeni ise yukarıda belirli ölçüde tasvir edilmeye çalışıldığı üzere, içeriden ve dışarıdan birbirleriyle karşılıklı etkileşim içerisinde cereyan ederek gelmekte olan meydan okumalardı. Bu meydan okumalar, Ürdünlü siyasilerin çabalarında örtük bir şekilde sezildiği üzere, rejimin bekası açısından bir tehdit olarak da algılanmaktaydı. Arap uyanışı ile birlikte güçlenen bu tehdit algısının 3 Temmuz sonrasında Mısır'da gerçekleşen darbeyle birlikte

şiddetini azalttığı, lakin devam etmekte olan Suriye krizi dolayısıyla etkisini tamamen kaybetmediği anlaşılmaktadır. Nihai olarak ortaya çıkan bu durumla mücadele etmek için de Ürdün rejimi; bir yandan siyasi reformlar düzenleyerek ülke içi muhalefeti yatıştırmakta, diğer yandan ise ekonomik reformlar ve dışarıdan gelecek maddi destekle elini güçlendirmeye çalışmaktadır. Demokrasiyi lke içinde daha etkin hale getirmek adına yapıldığı iddia edilen siyasi reformların, özellikle Kral Abdullah'ın hem kendi kamuoyuna hem de özellikle Batı kamuoyuna yönelik söylemlerinde, rejimin geleneksel olandan farklı, modern ve demokratik bir meşruiyet ihtiyacı içinde olduğu da gözlerden kaçmamaktadır. Bu tarz çabaların yanı sıra, farklı okumalara neden olabilecek bir şekilde, dış destek arayışının da yoğun bir şekilde var olduğu gözlemlenmektedir. IMF verilerine göre, yaklaşık 34 milyar dolar GSYH ile 90. sırada ve 5.200 dolar kişi başi gelire 96. sırada yer alan Ürdün'n dış politika gündeminin, pek de bu değerleri artırmaya yönelik olduğu söylenemez. Yaklaşık 8 milyar dolarlık ihracata karşın 18 milyar doların üzerindeki ithalat verileri de, ekonomik reformların geleceğine kuşkuyla bakılmasına neden olmaktadır. Bu da, bizlere, rejimin geleceğinin i meşruiyetin artırılmasından ziyade dış desteğin sürdürülmesiyle mümkün olacağını göstermektedir.

Kronoloji

- **8 Ocak:** Ürdün Kamu İşleri ve Konut Bakanı Yahya Kisbi, Filistin'i ziyaret etti.
- **9 Ocak:** AB Ortadoğu Barış Süreci özel temsilcisi Andreas Reinicke, Ürdün'ü ziyaret etti.
- **12 Ocak:** Bahreyn Prensi Salman bin Hamad el-Halife, Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah'la bir araya geldi.
- **23 Ocak:** Ürdün'de genel seçimler gerçekleşti.
- **28 Ocak:** Kral Abdullah, Hamas lideri Halid Meşal'le başkent Amman'da bir araya geldi.
- **29 Ocak:** Kral Abdullah, Bahreyn'e iade-i ziyarette bulundu.
- **22 Şubat:** Müslüman Kardeşler'in seçim protestosu Hüseyini Camii'nde devam etmekteydi.
- **25 Şubat:** Başbakan Abdullah Ensar, Mısır'ın Şura Meclisi Başkanı Ahmed Fehmi ve beraberindeki heyeti kabul etti.
- **27 Şubat:** Suudi İçişleri Bakanlığında bir heyet Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Ürdün İçişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Semih Macali'yle bir araya geldi.
- **5 Mart:** Kral Abdullah, Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **9 Mart:** Kral'ın Abdullah Ensar'ı yeniden başbakan olarak atmasıyla yeni hükümetin kurulma süreci başladı.
- **18 Mart:** Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Ürdün'ü ziyaret etti.
- **23 Mart:** Ülkenin beş farklı şehrinde İslamcılar ve solcular tarafından düzenlenen gösterilerde Abdullah Ensar'ın yeniden başbakan olarak görevlendirilmesi protesto edildi. ABD Başkanı Barack Obama Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **25 Mart:** Kral Abdullah, 24. Arap Zirvesi dolayısıyla Katar'a gitti.
- **30 Mart:** İlk görevi IMF'nin kemer sıkma politikalarını yürürlüğe koymak olan hükümet, on sekiz bakanla birlikte Meclis'ten onay alarak kuruldu.
- **31 Mart:** Mahmud Abbas, Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyarette Kral Abdullah ile bir araya gelerek Ortadoğu barış sürecini görüştüler.
- **25 Nisan:** Kral Abdullah, Nisan ayında ABD'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **30 Nisan:** Yemen Başbakanı Muhammed Basendva, Ürdün'e gerçekleştirdiği ziyaretinde Başbakan Ensar'la bir araya geldi.
- **3 Mayıs:** BM Güvenlik Konseyi'nin Ürdün'deki Suriyeli mültecilerin kamplarına yönelik bir inceleme kararı, Çin ve Rusya tarafından veto edildi.
- **7 Mayıs:** Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştiren İran Dışişleri Bakanı Ali Abdullah Salihî Cumhurbaşkanı Ahmedinejad'ın mektubunu Kral Abdullah'a sundu.

- **10 Mayıs:** Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Ürdün'ü ziyaret etti. Bu sırada Ürdün Başbakanı Ensar da Türkiye'de Başbakan Erdoğan'la bir araya geldi.
- **17 Mayıs:** Ürdün'de yaşayan Filistinliler, Cuma günü Cuma namazı sonrasında, "Nakba"nın 65. yıldönümü dolayısıyla, başkent Amman'daki Hüseyin Camii'nin önünde "Filistin'e özgürlük" çağrısı yaptılar.
- **16 Haziran:** Afganistan Dışişleri Bakanı Zalmay Resul, Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **14 Temmuz:** Mısır'ın darbe sonrası geçici cumhurbaşkanı olan Adli Mansur ile bir araya gelen Dışişleri Bakanı Nasır Cude, Kral Abdullah'ın Mısır ve halkına olan desteğini iletti.
- **16 Temmuz:** Ekonomi Bakanı Ümeyye Tukan liderliğindeki Ürdünlü mali yetkililer, Washington'da IMF yetkilileri ile bir araya geldiler
- **20 Temmuz:** Kral Abdullah'ın Mısır ziyareti gerçekleşti. Dünya Bankası sayıları yarım milyonu bulan mülteciler konusunda Ürdün'e yardım etmek için 150 milyon dolarlık krediyi onayladı.
- **25 Temmuz:** Japon Dışişleri Bakanı Fumio Kişida Ürdün'e bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **2 Ağustos:** Cuma namazı sonrasında binlerce kişiden oluşan bir grup, Mısır'daki darbeyi ve Ürdün hükümetini protesto etti.
- **20 Ağustos:** Doğalgaz kesintisiyle ilgili Mısır tarafından yapılan açıklamada Ürdün'ün 3 Temmuz sonrası ülkelere verdiği desteğin karşılığı olarak uygun fiyatlarda gaz akışının devam edeceği belirtiliyordu.
- **21 Ağustos:** Yoksul kesime nakit transferi gerektiren IMF reformlarını gerçekleştirmek üzere 23 bakandan 14'ünü kapsayan bir kabine revizyonu gerçekleştirildi.
- **15 Eylül:** Kral Abdullah, Çin'e bir ziyaret gerçekleştirdi.
- **20 Eylül:** Mısır'dan gaz akışı hala sağlanamamaktaydı.
- **5 Ekim:** Mısır Başbakanı Hazım Biblavi'nin Ürdün'e yaptığı ziyarette kendisi ile bir araya gelen Başbakan Abdullah Ensar doğalgaz meselesini tekrar gündeme getirdi.
- **8 Ekim:** Mısır'ın geçici Cumhurbaşkanı Adli Mansur, Ürdün'ü ziyaret etti.
- **12 Ekim:** IMF, ekonomik büyümeyi sağlamaya yönelik üç yıllık kredi programı kapsamında 258 milyon dolarlık üçüncü dilimi serbest bıraktığını açıkladı.
- **6 Kasım:** Rus Tarım Bakanı Nikolay Fedorov, Ürdün'ü ziyaret etti.
- **28 Aralık:** Ürdün yönetimi, Müslüman Kardeşler'i resmi ve meşru bir örgüt olarak görmeye devam ettiğini açıkladı.

Notlar

- 1 "State agencies under strict orders not to intervene in polls – PM", The Jordan Times, 12 Ocak 2013.
- 2 "Ürdün gergin", TRT Haber, 19 Ocak 2013.
- 3 "Ürdün'deki seçimde katılım şoku", TRT Haber, 23 Ocak 2013.
- 4 "Jan. 23", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 451.
- 5 "Jan. 28", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 451.
- 6 "Ürdün'de genel seçim", TRT Haber, 23 Ocak 2013.
- 7 "Feb. 22", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 451.
- 8 "Dec. 28", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 2, s. 303.
- 9 "Vote success reflects growing public tendency towards wider participation – King", The Jordan Times, 24 Ocak 2013.
- 10 "Dışişleri'nden Ürdün açıklaması», TRT Haber, 25 Ocak 2013.
- 11 "Mar. 30", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 452.
- 12 "Cabinet line-up expected to be announced 'after Obama visit'", The Jordan Times, 17 Mart 2013.
- 13 "Hundreds rally for democratic reforms", The Jordan Times, 23 Mart 2013.
- 14 "Ürdün'de 'darbe' protestosu", TRT Haber, 2 Ağustos 2013.
- 15 "Ürdün'de Filistin'e destek gösterisi", TRT Haber, 17 Mayıs 2013.
- 16 "Jordan receives \$200m US grant", The Jordan Times, 11 Haziran 2013.
- 17 "Man who set himself on fire dies of burns", The Jordan Times, 13 Haziran 2013.
- 18 "IMF delegates expected to review fiscal reform progress in September", The Jordan Times, 16 Temmuz 2013.
- 19 "Aug. 19", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 1, s. 135.
- 20 "Aug. 20", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 1, s. 135.
- 21 "Aug. 21", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 1, s. 135.
- 22 "Oct. 12", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 1, s. 136.
- 23 "Revisiting tax system essential to reform Jordan's public finances - IMF official", The Jordan Times, 17 Aralık 2013.
- 24 "State agencies under strict orders not to intervene in polls – PM", The Jordan Times, 12 Ocak 2013.
- 25 "Kisbi holds talks with Abbas, Palestinian counterpart", The Jordan Times, 8 Ocak 2013.
- 26 "King receives Bahraini crown prince", The Jordan Times, 12 Ocak 2013.
- 27 "King, Bahrain's monarch discuss ties, region", The Jordan Times, 29 Ocak 2013.
- 28 "Ensour discusses bilateral cooperation with Egyptian official", The Jordan Times, 25 Şubat 2013.
- 29 "King meets Egypt shura council speaker", The Jordan Times, 27 Şubat 2013.
- 30 "Saudi delegation to benefit from The Jordan's experience in fighting crime", The Jordan Times, 27 Şubat 2013.
- 31 "Ürdün Kralı'nın gözyaşlarını tutamadığı anı», TRT Haber, 5 Mart 2013.
- 32 "Cumhurbaşkanın'dan Ürdün Kralı'na jest", TRT Haber, 6 Mart 2013.
- 33 "Jordanian-Turkish summit tackles bilateral ties, region", The Jordan Times, 5 Mart 2013.
- 34 "Ürdün'de 'Fatih Projesini' anlattı", TRT Haber, 14 Mart 2013.

- 35 "Premier meets Yemeni counterpart", The Jordan Times, 30 Nisan 2013.
- 36 "Jordan, Turkey to increase coordination on Syrian refugee crisis", The Jordan Times, 11 Mayıs 2013.
- 37 "Mısır-Ürdün gaz hattına sabotaj", TRT Haber, 7 Temmuz 2013.
- 38 "Mısır'daki darbe Ürdün'ü de vurdu", TRT Haber, 11 Temmuz 2013.
- 39 "Egypt pledges to re-provide Jordan with gas 'at preferential prices'", The Jordan Times, 20 Temmuz 2013.
- 40 "Mısır, Ürdün'e gönderdiği doğalgazı kesti", TRT Haber, 20 Eylül 2013.
- 41 "Jordan renews support for Egypt as it seeks stability", The Jordan Times, 14 Temmuz 2013.
- 42 "King renews support for Egypt in Cairo meeting with Mansour", The Jordan Times, 20 Temmuz 2013.
- 43 "Ensur calls on Cairo to maintain natural gas supply", The Jordan Times, 5 Ekim 2013.
- 44 "Jordan 'confident' in Egypt's ability to overcome crisis", The Jordan Times, 7 Ekim 2013.
- 45 "Jordan supports future choices of Egyptian people - King", The Jordan Times, 8 Ekim 2013.
- 46 "Hamed invited to Qatar to discuss importing natural gas", The Jordan Times, 29 Ekim 2013.
- 47 "Work on Iraq pipeline to start end of January - PM", The Jordan Times, 29 Aralık 2013.
- 48 "Ürdün'e kaçan Suriyelilerin kampını sel vurdu", TRT Haber, 8 Ocak 2013.
- 49 "Feb. 3", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 451.
- 50 Apr. 21", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 610.
- 51 "The Jordan, Mideast Quartet reiterate need to revive peace talks", The Jordan Times, 15 Ocak 2013.
- 52 "UK announces 21 million pounds in new humanitarian aid for Syrian refugees", The Jordan Times, 26 Ocak 2013.
- 53 "UK announces £30.8m in extra aid to Syrian refugees in Jordan", The Jordan Times, 9 Eylül 2013.
- 54 "Iran commends The Jordan's position on Syria", 27 Ocak 2013.
- 55 "'Jordan did not suggest no-fly zone in south Syria'", The Jordan Times, 7 Mayıs 2013.
- 56 "Gov't reiterates 'neutral position' over Syrian crisis", The Jordan Times, 4 Mart 2013.
- 57 "Feb. 27", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 3, s. 451.
- 58 "ABD Ürdün'e yardımı artırıyor", TRT Haber, 24 Temmuz 2013. "US decides additional economic aid to Jordan", The Jordan Times, 20 Temmuz 2013.
- 59 "Jul. 20", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 1, s. 135.
- 60 "Apr. 18", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 611.
- 61 "Ürdün'de dev tatbikat", TRT Haber, 18 Haziran 2013.
- 62 "Bahrain says Arab Gulf states acknowledge challenges facing Jordan", The Jordan Times, 10 Nisan 2013.
- 63 "May 3", The Middle East Journal chronology", c. 67, n. 4, s. 611.
- 64 "Türkiye ve Ürdün'den ortak tutum", TRT Haber, 10 Mayıs 2013.
- 65 "'Dostları' Cenevre öncesi Ürdün'de buluşuyor", TRT Haber, 21 Mayıs 2013.
- 66 "May 21", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 611.
- 67 "July 13", The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 611.
- 68 "Dec. 13", The Middle East Journal chronology, c. 68, n. 2, s. 303.
- 69 "Jordan, Mideast Quartet reiterate need to revive peace talks", The Jordan Times, 15 Ocak 2013.

- 70 "King, Mishaal to meet in Amman today", The Jordan Times, 27 Ocak 2013.
- 71 "King meets Hamas chief, backs Palestinian reconciliation efforts", The Jordan Times, 28 Ocak 2013.
- 72 "King, Abbas coordinate stands on Mideast peace", The Jordan Times, 31 Mart 2013.
- 73 "'No hidden agenda' in Jerusalem agreement – Judeh", The Jordan Times, 6 Nisan 2013.
- 74 "Filistin devlet başkanı Ürdün'de", TRT Haber, 28 Ağustos 2013.
- 75 "EU committed to two-state solution – envoy", The Jordan Times, 9 Ocak 2013.
- 76 "The Jordan, UK to examine energy cooperation", The Jordan Times, 13 Ocak 2013.
- 77 "PM meets with EBRD chief on economy, Syria", The Jordan Times, 17 Mart 2013.
- 78 "Jordan, Hungary sign deals to further economic cooperation, The Jordan Times, 18 Mart 2013.
- 79 "Obama delivers 'message of support' in Jordan visit", The Jordan Times, 23 Mart 2013.
- 80 "King discusses ties, region with Congress leaders", The Jordan Times, 25 Nisan 2013.
- 81 "Jordan, US seek end to Syria bloodshed", The Jordan Times, 30 Nisan 2013.
- 82 "Canada pledges \$13m in assistance to Jordan", The Jordan Times, 31 Mart 2013.
- 83 "Apr. 24, The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 610.
- 84 "July 7, The Middle East Journal chronology, c. 67, n. 4, s. 611.
- 85 "Suudi Arabistan ve Ürdün Büyükelçiliklerini kapattı", TRT Haber, 5 Ağustos 2013.
- 86 "Jordan will spare no effort to end Syrians' suffering – King", The Jordan Times, 20 Haziran 2013.
- 87 "Ürdün BM Güvenlik Konseyi üyeliğine seçildi", TRT Haber, 6 Aralık 2013.
- 88 "Jordan, Afghanistan discuss cooperation", The Jordan Times, 16 Haziran 2013.
- 89 "Royal Wings to operate weekly charter flights from three East European countries", The Jordan Times, 18 Haziran 2013.
- 90 "Jordan, China discuss security cooperation", The Jordan Times, 4 Temmuz 2013.
- 91 "Jordan, Japan agree to step up efforts to serve regional peace", The Jordan Times, 25 Temmuz 2013.
- 92 "Japan pledges continued support to Jordan in Syrian refugee crisis", The Jordan Times, 25 Temmuz 2013.
- 93 "Kingdom seeks 'strategic partnership' with China", The Jordan Times, 15 Eylül 2013.
- 94 "King tours key development zone in China for first-hand look", The Jordan Times, 17 Eylül 2013.
- 95 "King opens first Jordan-China Business Forum in Beijing", The Jordan Times, 17 Eylül 2013.
- 96 "Jordan, China partners on international issues – King", The Jordan Times, 18 Eylül 2013.
- 97 "Judeh, Lavrov discuss ties, region in Moscow", The Jordan Times, 19 Ağustos 2013.
- 98 "Jordan, Russia set to increase cooperation", The Jordan Times, 6 Kasım 2013.